

**ЄВРОПЕЙСЬКА ЕКОНОМІЧНА
КОМІСІЯ та
КОНФЕРЕНЦІЯ ЄВРОПЕЙСЬКИХ
СТАТИСТИКІВ**

**ЄВРОПЕЙСЬКА АСОЦІАЦІЯ ВІЛЬНОЇ
ТОРГІВЛІ
ДЕРЖАВНИЙ КОМІТЕТ СТАТИСТИКИ
УКРАЇНИ**

Спільний семінар ЄАВТ/ЄЕК ООН/ДКСУ “Економічна глобалізація: завдання для офіційної статистики”

Київ, 3-6 липня 2007

Засідання 1 попереднього порядку денного

**НОВІ ЗАДАЧІ ДЛЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ СТАТИСТИКИ УКРАЇНИ ПІД ВПЛИВОМ
ПРОЦЕСІВ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ**

Підготувала Наталія Власенко, ДКСУ

1. Міжнародна інтеграція, або те, що ми сьогодні називаємо глобалізацією, впливає як на економічні, так і суспільні процеси, які відбуваються в Україні, а це, в свою чергу посилює вимоги до статистичної інформації та вимагає постійного вдосконалення системи державної статистики і передбачає координацію дій органів державної влади з питань організації діяльності, пов'язаної із збиранням і використанням статистичної інформації та адміністративних даних.
2. Розвиток глобалізації створює серйозні проблеми для виміру і аналізу в рамках національних рахунків. На сьогодні методологія визначення показників національних рахунків ґрунтується на міжнародному стандарті системи національних рахунків (СНР) 1993р., у якому процеси глобалізації не відображались. Ці питання будуть включені до нової версії СНР, перегляд якої буде завершено у 2008р.
3. Врахування процесів глобалізації у макроекономічній статистиці, зокрема, діяльності багатонаціональних підприємств, вплине на такі основні показники національних рахунків як валовий внутрішній продукт (ВВП), валовий національний дохід, валова додана вартість, чисте кредитування (запозичення), фінансові потоки та національне багатство.

4. Ці методологічні зміни позначаються, насамперед, на показниках зовнішньоекономічних зв'язків, де зміниться співвідношення товарів та послуг. З урахуванням того, що експорт та імпорт складають 50-60% ВВП, це призведе до змін в його обсягах і структурі за категоріями кінцевого використання.
5. Аналіз і оцінка економічного впливу, величини і інтенсивності процесу глобалізації потребує створення адекватних базових статистичних показників. Зокрема, це стосується показників, які розробляються в рамках або на підставі даних системи національних рахунків, а саме: визначення частки валового внутрішнього продукту, доданої вартості і валового випуску філій під іноземним контролем (афілійованих компаній, контрольованих нерезидентами).
6. В цьому напрямку Держкомстатом вже здійснені перші експериментальні розробки. За 2005 рік були побудовані рахунки сектору нефінансових корпорацій на підсекторному рівні, які, зокрема, включають підсектор нефінансових корпорацій під іноземним контролем. Результати свідчать про істотний внесок цих підприємств у економіку країни (18,6% випуску, 11,9% валової доданої вартості, 9,7% оплати праці).
7. Базові показники щодо оцінки прямих іноземних інвестицій, інтернаціоналізації поширення технологій, глобалізації торгівлі обчислюється відносно ВВП. Це, зокрема, "частка прямих іноземних інвестицій, прибуткових потоків та позицій прямих іноземних інвестицій у відсотках до ВВП", "платежі за технології та прибутки у відсотках до ВВП"; "частка загального експорту у ВВП, середній показник експорту у ВВП; частка внутрішнього кінцевого попиту, який забезпечується імпортом, частка ВВП, створеного загальним експортом". Розрахунок цих показників не потребує якихось додаткових заходів щодо ВВП.
8. Оскільки методологічно та інформаційно СНР пов'язана з виробництвом товарів та послуг, то передусім необхідно передбачити відповідні можливості у статистиці підприємств. Передусім це стосується організації статистичного спостереження за групами підприємств, статистика яких існує в економічно розвинених країнах уже близько тридцяти років і активно дискутується на міжнародних форумах. Відповідна інформація може бути отримана як на базі розвитку ідеології існуючих статистичних спостережень, так і шляхом впровадження нових. Важливу роль в цьому відіграють нестатистичні (адміністративні) джерела інформації і безпосередня робота з такими компаніями. Організаційна складність групи підприємств як статистичної одиниці потребує перегляду організації та ведення статистичного реєстру підприємств. Україна має власну специфіку утворення і розвитку груп підприємств, що безумовно вимагає поряд із впровадженням міжнародних рекомендацій і стандартів розробки національних підходів до формування відповідної статистики. Наразі в системі державної статистики України здійснюються активні дослідження стосовно даної проблематики як з точки зору економічного явища, так і задач статистики.

9. Проблемою розрахунків ІСЦ, пов'язаною з глобалізацією, може бути купівля населенням товарів засобами електронної торгівлі, яка з кожним роком набуває все більшого поширення. Коректне врахування таких торговельних операцій в розрахунках ІСЦ потребує визначення кількості котировок цін, які припадають на електронну торгівлю. Проте наразі програма обстеження умов життя домогосподарств поки ще не передбачає збір інформації щодо купівлі товарів за допомогою електронної торгівлі.

10. Проблеми, які виникають при реєстрації цін виробників промислової продукції у зв'язку з впливом глобалізації стосуються використання давальницьких схем в окремих галузях промисловості, зокрема на підприємствах легкої та харчової промисловості, які виготовляють продукцію виключно з давальницької сировини за замовленням і не займаються її реалізацією, а передають замовнику за вартістю виготовлення. Крім того, часта зміна асортименту випущеної продукції та умов реалізації ускладнює зіставлення цін на продукцію порівнянної якості.

11. Проблеми, пов'язані з глобалізацією, можуть стосуватися методів відбору матеріальних ресурсів та будівельних організацій, які належать іноземним компаніям.

12. У зв'язку з глобалізацією відбувається зближення тарифів на послуги, які надають багатонаціональні компанії (оператори мобільного зв'язку), що створює конкуренцію національним компаніям, які надають телекомунікаційні послуги. Основне питання полягає у впливі діяльності БНК на конкурентну боротьбу та наслідки цієї діяльності з точки зору змін тарифів.

13. До переліку показників державних статистичних спостережень щодо діяльності підприємств сфери не фінансових послуг, починаючи з 2002 року, включено показник "дохід від реалізації послуг нерезидентам". Динаміка даних за цим показником свідчить про досить значну питому вагу експорту послуг, якій забезпечується підприємствами України (упродовж 2002-2005 років коливання від 11 до 17% від загального обсягу реалізованих послуг підприємствами України). Крім того, на національному ринку послуг функціонує група підприємств, що за умови обмеженої кількості працюючих, забезпечують виробництво та реалізацію значних обсягів послуг. Постійно збільшуються обсяги фінансування наукових та науково-технічних робіт іноземними державами (від 16% загального обсягу фінансування у 1995 році до 24% у 2005 році). Перелічені особливості потребують більш детального статистичного вивчення шляхом включення до інструментарію державних статистичних спостережень щодо діяльності підприємств сфери послуг додаткових показників:

- ознаки щодо належності респондента до міжнародних корпорацій;
- ознаки щодо здійснення респондентом економічних операцій на територіях інших країн;
- інформації щодо повноти виробничого процесу при реалізації послуг нерезидентам;
- інформації щодо використання у виробництві власних виробничих потужностей або організації виробництва на умовах аутсорсингу.

14. В галузі правової статистики з метою збору, розробки та аналізу статистичної інформації щодо реального стану злочинності в країні та подальшого проведення міжнародних порівнянь виникає потреба розробки організаційно-методологічних засад та впровадження вибіркового соціально-демографічних спостережень з питань віктимізації.

15. В галузі статистики освіти та науки з метою здійснення міжкраїнових співставлень в частині виконання заходів щодо приєднання до Болонського процесу і інтеграції національної системи вищої освіти і науки в Європейський освітній і науковий простір виникає потреба в розробці організаційно-методологічних засад та впровадження обстежень якості освіти за відповідними критеріями.

16. Серед компонентів процесу глобалізації слід також відзначити розвиток світових ринків праці. Висуваються нові виклики суспільству, перш за все, - підвищення професійної компетентності кожної людини, як основи подолання та упередження бідності. Наслідком швидкого розгортання глобалізації стали: зростаючі міграційні потоки (включаючи нелегальну трудову міграцію), бідність серед зайнятого населення через низьку вартість робочої сили, недостатність кваліфікованих кадрів в різних сферах економіки. Вимірювання масштабів таких явищ також ставить нові завдання перед статистичними органами України.

17. На сучасному етапі економічну глобалізацію необхідно розглядати у контексті сталого розвитку, який передбачає урахування екологічної складової в економічному розвитку. Як відомо, зміни навколишнього природного середовища, які відбуваються внаслідок глобалізації економіки в країнах та виникають в окремо взятій країні, не є локальними проблемами цієї країни, а мають глобальний характер. В останні десятиріччя Україна ратифікувала Рамкову конвенцію ООН про зміни клімату, Конвенцію про трансграничне забруднення повітря на великі відстані, Стокгольмську конвенцію про стійкі органічні забруднювачі, Базельську конвенцію про контроль за трансграничним перевезенням небезпечних відходів, Конвенцію про біологічне різноманіття та ін.

18. Одним із важливих аспектів вимірювання глобалізації є система індикаторів, присутніх у державних статистичних спостереженнях, що дозволяють оцінювати дотримання країнами-учасницями цього процесу взятих зобов'язань щодо використання природних ресурсів, техногенного навантаження на навколишнє природне середовище, а також можливостей його відновлення.

19. Так, зобов'язання України, окреслені рамками Конвенцій, що стосуються охорони атмосферного повітря, враховані у державних статистичних спостереженнях за надходженням у повітря парникових газів від стаціонарних та мобільних джерел забруднення. У даний час органи державної статистики мають статистичну інформацію щодо 130 хімічних речовин та їхніх груп, включаючи парникові гази, зокрема, вуглекислий газ, закис азоту, метан, оксид вуглецю, оксиди азоту, неметанові леткі органічні сполуки. А, починаючи з 2008р. облік будуть охоплюватися ще й такі речовини як гексафторид сірки, гідрофторвуглеці та перфторвуглеці. Слід зазначити, що облік викидів забруднюючих речовин парникових газів від стаціонарних джерел забруднення проводиться за уніфікованою формою державного статспостереження, а викидів від мобільних джерел забруднення - за окремими методиками, що передбачають розрахунки викидів забруднюючих речовин та парникових газів, які базуються на

показниках використання палива цими джерелами та їхніх питомих викидах. Наявність деталізованих статистичних даних щодо викидів забруднюючих речовин та парникових газів дозволяє відображати їх у національному повідомленні та у кадастрі викидів парникових газів, які надаються Україною до Секретаріату Рамкової конвенції ООН про зміну клімату.

20. Небезпечні відходи, які регламентуються Базельською конвенцією, обліковуються органами державної статистики у рамках державного статистичного спостереження за утворенням та поводженням з небезпечними відходами I-III класів небезпеки. Серед основних показників, включених до цього статистичного спостереження, утворення небезпечних відходів, надходження та передача відходів іншим країнам/з інших країн, використання небезпечних відходів, знешкодження (знищення), розміщення та наявність небезпечних відходів у спеціально відведених місцях чи об'єктах.

21. У найближчій перспективі з метою отримання щодо небезпечних відходів відповідних та гармонізованих даних з країнами-членами ЄС, крім обліку за небезпечними компонентами, передбачається використання Європейської класифікації відходів за матеріалами, а також запровадження нового статистичного спостереження за відходами, що знаходяться поза рамками I-III класів небезпеки.

22. Підсумовуючи зазначене вище, можна зробити висновок, що вирішення питань, щодо адекватного відображення процесів глобалізації у статистичних показниках України потребує серйозної роботи, основними етапами якої повинні бути:

- застосування методів та знань для оцінки нових явищ (перегляд класифікацій та окремих статистичних стандартів, запровадження нових методів збирання інформації, в тому числі модулювання);
- здійснення міжнародного співробітництва та забезпечення дзеркальної статистики;
- запровадження деталізації основних статистичних показників, необхідних для оцінки і аналізу багатонаціональних підприємств, їх головних (материнських) підрозділів та філій;
- розроблення методики обчислення базових показників рівня глобалізації щодо прямих іноземних інвестицій, господарської діяльності багатонаціональних підприємств, міжнародного розповсюдження технологій, глобалізації торгівлі;
- запровадження переглянутої версії СНР 2008р., яка враховуватиме діяльність багатонаціональних підприємств та процеси глобалізації;
- здійснення розрахунків базових показників рівня глобалізації щодо прямих іноземних інвестицій, господарської діяльності багатонаціональних підприємств, міжнародного розповсюдження технологій, глобалізації торгівлі тощо.

* * * * *